

Bölüm 1

DÜŞÜNME VE DÜŞÜNME TÜRLERİ

Ganime Esra SOYSAL¹

Giriş

Tüm canlılar milyonlarca yıldır hayatta kalmak adına koşullara uyum sağlayabilmek için yoğun bir mücadele içindedir. İnsanı diğer canlılardan farklı kılan beyni ve ona paralel olarak aklının gelişmiş olmasıdır. Bunu sağlayan gelişmiş beyin bölgeleridir. Tüm hayvanların beyinde bulunan ancak insanda fark yaratan daha karmaşık bir yapıya sahip olan “serebrum”, bilinci var eden, düşünceleri yaratan, benliğin farkında olmamızı sağlayan ve bu tip üst bilişsel fonksiyonların tümünün üretimini sağlayan beyin bölgesidir. Serebrum on milyonlarca nörondan oluşmaktadır. Nöronlar embriyonik gelişimin yedinci haftasında oluşmaya başlamaktadırlar. Nöronlar, nefes almaktan konuşmaya, yemek yemeye, yürümeye kadar her şeyi yapmanızı sağlamak için vücudunuzun her yerine mesajlar gönderen sinir hücreleridir. Nöronların önemli işlevlerinden biri de düşünmedir. İnsan beyinde 100 milyara yakın nöron olduğu tahmin edilmektedir. Nöronlar, komşu nöronlarda elektrik sinyallerini üreten ve nörotransmitterler olarak bilinen beyin kimyasallarını serbest bırakır. Elektrik sinyalleri bir dalga gibi binlerce nörona yayılarak düşünce oluşumuna yol açar. Nöronların ağ örüntü sayısı ne kadar fazla olursa, bilgi işleme süreci o kadar güçlü olur.

Bir bilişsel fonksiyon olan düşünce nöral aktivitenin sağladığı eşsiz bir işlevdir. İnsanlar tamamen aynı mesajı, çok farklı bilgi arama veya işleme stratejileri kullanarak işleyebilirler. Bir düşünceyi veya tutumu anlamak ve üzerine düşünmek, nöronların ateşleme modelinde bir değişikliğe neden olur ve bu da sonunda yeni bir davranışa yol açar.

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD, gesrayuzden@ibu.edu.tr ,ORCID iD: 0000-0002-8291-4310

şemalar, alternatif bakış açılarını dikkate alma ve yaratıcı düşünme yeteneğimizi sınırlayabilir. Bilişsel esneklik, yeni durumlara veya problem çözüme görevlerine uyum sağlamak için farklı şemalar arasında uyum sağlama ve bunlar arasında geçiş yapma becerisini içerir (31,34).

Özetle, şemalar bilgiyi nasıl düşündüğümüzü, algıladığımızı, yorumladığımızı ve hatırladığımızı etkileyen bilişsel çerçeveler olarak hizmet eder. Düşünme süreçlerimizi şekillendirirler, dikkatimize ve yorumlamamıza rehberlik ederler ve hafızanın kodlanmasında ve hatırlanmasında rol oynarlar. Şemalar devam eden bilişsel süreçlerle değiştirilip uyarlandığından, düşünme ve şemalar arasındaki ilişki dinamiktir.

Sonuç

Bazen konuyu daha derinlemesine incelediğimizde eleştirel düşünme yapmanın düşünmenin eşanlamlısı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Düşünmenin birçok yolu ve türü vardır. Eleştirel analiz, düşündüğünüzde yaptığınız bir şeydir, ancak gerçek derin düşünme, bağlantı kurma, tartışma ile tamamen aynı değildir. Fizyolojik ve psikolojik düşünme alanlarında keşfedilecek daha çok şey olduğunu ve düşünmenin kişiye özgü bir sanat olduğunu unutmamalıyız.

KAYNAKÇA

1. Smythe EA. Thinking. Nurse Educ Today. 2004;24(4):326–32.
2. TDK. Düşünme [Internet]. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. 2023. Available from: <https://sozluk.gov.tr/>
3. Barnet S, Bedau HA. Critical thinking, reading, and writing : a brief guide to argument [Internet]. Eighth edi. New York; 2014. 561 p. Available from: <https://www.amazon.com/Critical-Thinking-Reading-Writing-Sylvan/dp/1457649977/>
4. Hahn G, Ponce-Alvarez A, Deco G, Aertsen A, Kumar A. Portraits of communication in neuronal networks. Nat Rev Neurosci [Internet]. 2019;20(2):117–27. Available from: <http://dx.doi.org/10.1038/s41583-018-0094-0>
5. Sabir Taştan N. Nöroplastisite'nin Etkileri Üzerine Bir Eğitim Programı ve Yeni Bir Teknik Önerisi: Süpürme Tekniği A Training Program On The Effects Of Neuroplasticity And A Suggestion Of A New Technique: Sweeping Technique. ODÜ Sos Bilim Derg. 2020;10(1):228–51.
6. Mulnix JW. Thinking Critically about Critical Thinking. Educ Philos Theory. 2012;44(5):464–79.
7. Karaman E. Descartes' in Epistemolojisinde Tanrı Fikri. J Anal Divin [Internet]. 2000;4:29–35. Available from: <https://dergipark.org.tr/en/pub/jad/article/803831%0Ahttps://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1322625>
8. Sticker M. Kant on thinking for oneself and with others—the ethical a priori, openness and diversity. J Philos Educ [Internet]. 2021 Dec 1;55(6):949–65. Available from: <https://doi.org/10.1111/1467-9752.12615>

9. Clark T. Martin Heidegger. Taylor & Francis; 2011.
10. Davis JB. Ludwig Wittgenstein. In: The Elgar Companion to John Maynard Keynes. Edward Elgar Publishing; 2019. p. 82–6.
11. Hussey E. Parmenides on thinking. *Common to Body Soul Philos Approaches to Explain Living Behav Greco-Roman Antiq.* 2006;13–30.
12. Lear J. Aristotle and logical theory. CUP Archive; 1980.
13. Wang J. The Importance of Aristotle to Design Thinking. *Des Issues* [Internet]. 2013 Apr 1;29(2):4–15. Available from: https://doi.org/10.1162/DESI_a_00206
14. Hintikka J. Aristotle's Theory of Thinking and Its Consequences for His Methodology BT - Analyses of Aristotle. In: Hintikka J, editor. Dordrecht: Springer Netherlands; 2004. p. 45–75. Available from: https://doi.org/10.1007/1-4020-2041-4_3
15. Hashem YK, Hussein AA. The Effect Of Teaching Geography On The Strategy Of Blended Education On Achievement And Development Of Scientific Thinking Among Students Of The College Of Basic Education. *PJAE. 2020;17(6):1567-214x.*
16. Leblebicioğlu G, Çapkinioğlu E, Peten DM, Schwartz RS. Lise Öğrencilerinin Bilimsel Araştırmancının Doğası Hakkındaki Görüşleri. *Egit ve Bilim.* 2020;45(201):143–65.
17. Privitera GJ. Introduction to Scientific Thinking. *Res Methods Behav Sci* [Internet]. 2014;1–24. Available from: http://www.sagepub.com/upm-data/57731_Chapter_1.pdf
18. Woodcock BA. "The Scientific Method" as Myth and Ideal. *Sci Educ.* 2014;23(10):2069–93.
19. Stanovich KE. The Comprehensive Assessment of Rational Thinking. *Educ Psychol.* 2016;51(1):23–34.
20. Balevre P. Professional nursing burnout and irrational thinking. *J Nurses Staff Dev.* 2001;17(5):264–71.
21. Kitapçı İ. Rasyonaliteden İrrasyonaliteye: Davranışsal İktisat Yaklaşımı ve Bilişsel Önyargılar. *Maliye Araştırmaları Derg.* 2017;3(1):85–102.
22. Çakır Akkuş N, Senemoğlu N. Yükseköğretimde analitik düşünme becerileri. *Kastamonu Eğitim Derg.* 2016;24(3):1487–502.
23. Mayarni M, Nopiyanti E. Critical and analytical thinking skill in ecology learning: A correlational study. *JPBI (Jurnal Pendidik Biol Indones.* 2021;7(1):63–70.
24. Duff MC, Kurczek J, Rubin R, Cohen NJ, Tranel D. Hippocampal amnesia disrupts creative thinking. *Hippocampus.* 2013;23(12):1143–9.
25. Eren Şenaras A, Sezen HK. Sistem Düşüncesi . *J Life Econ.* 2017;4(1):39–58.
26. ALTIN M, SARACALOĞLU AS. Yaratıcı, Eleştirel ve Yansıtıcı Düşünme: Benzerlikler-Farklılıklar. *K Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Derg.* 2018;4(1):1–9.
27. Semerci Ç. Developing A Lateral Thinking Disposition (Latd) Scale: A Validity and Reliability Study/Yanal Düşünme Eğilimi (YADE) Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitimde Kuram ve Uygul* [Internet]. 2016;12(1):358–71. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/26699/280892>
28. Şahin-Taşkın Ç, Esen-Aygün H. Öğretmen Adaylarının Düşünme Becerileri: Yanal Düşünme ile Bilişsel Esneklik Arasındaki İlişki. *Yaşadıkça Eğitim.* 2022;36(1):1–15.
29. Çetin S, Köse MS. Proaktif Kişiliğin Stratejik Düşünce Becerisine Etkisi. *Arş Gör Dr Mehmet Said KÖSE Bartın Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü.* 2017;8(16):65–84.
30. Purwaningsih WI, Astuti EP, Nugraheni P, Rizkyaningtyas NP. Characteristics of intuitive thinking in solve mathematical issue based on cognitive style. *J Phys Conf Ser.* 2019;1254(1).

31. Wood ML, Stoltz DS, Van Ness J, Taylor MA. Schemas and Frames. *Sociol Theory*. 2018;36(3):244–61.
32. Tesser A, Leone C. Cognitive schemas and thought as determinants of attitude change. *J Exp Soc Psychol* [Internet]. 1977;13(4):340–56. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/002210317790004X>
33. Leschziner V, Brett G. Have Schemas Been Good To Think With?*. *Sociol Forum*. 2021;36(S1):1207–28.
34. Taylor MA, Stoltz DS. Concept Class Analysis: A Method for Identifying Cultural Schemas in Texts. *Sociol Sci*. 2020;7:544–69.